

Redactiunea

se affia in
Strat'a tragatoriului
(L'óvész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii trimisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se retorna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Dominec'a.

Pretiu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.
Pre siesso lune . . . . . 5 „ „ „
Pre annulu intregu . . . . . 10 „ „ „
Pentru Romani'a:
Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune . . . . . 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — . . . . . 8 „ = 8 „ „
Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrala
pentru fiesce-care publicatiune separatu. In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

B.-Pest'a, 16/4. Aug., 1873.

In acestu tempu de seceta, ce domnesce nu numai in natura, ci si in et'a publica-politica, diurnalistic'a marea ne mai avendu ce imblati si pre callari, de unu tempu incoce se ocupa cu viu interessu de sortea „neinrata si tiranna“ a asiè numitiloru „ciangai“ din Romani'a. Precum se scie, sessiunea ultima a dietei s'a adussu la lege colonicala, pre basea carei-a misteriuu ungurescu de finencie vrè reguledie acum nu numai referintiele possessiune a colonistiloru cari de esinte locuiescu pre dominele statui, ci vrè sè faca colonisatiuni noue pre alle dominie. Din acestu indemn uress'a magiara, aducundu-si a-minte, anisce frati de ai loru, din caus'a imbariloru si a nedreptatiloru strigatorie ceriu ce li se facea, inca din tempii ai vechi si-au parasitu patri'a si au scutu in Moldov'a, unde au afflatu locu de refugiu si unde pana in d'f'u'a de azi d'ci ducuna vietia liniscita, neconbata de nimeni, — din acestu indemn, d'ci, press'a unguresca se appuca am a conturbá pre acei omeni in linia loru, incepù a strigá in tote tonu, ca „ciangai“ din Romani'a sunt pilati, maltratati si espusi perirei; ept, aceea provoca pre guvernulu, ca nou'a colonisatiune pre dominieloru statulu in prim'a linia sè aiba in vedere pre ciangaii din Romani'a, cari in tri'a loru adoptiva nu se semtu nicicatu bine, si cari din tota anim'a doce a se reintorce aici in pamentulu stravechiu, in tierrele coronei sancti Stefanu.

Suntemu siguri. ca ciangailoru din Romani'a nici prin minte nu li trece, ca-si parasí caminele parintesci, d'a-si asá vietia liniscita si multiumita de care se bucura in Romani'a si d'a se reintorce éra-si in pamentulu de unde fugitu, in tierr'a de unde au dussu densii reminiscintiele celle mai triste mai infioratorie. Nu, nu este cu poatia ca brutalitatea si arrogant'a ceai scelerata a domniloru de pamentu nguri de pre acelle tempuri sè nu se fi stratu intre ciangai ca traditiune din generatiune in generatiune; si ori catu dibaci ar fi missionarii guvernului ungurescu, totu nu li va succede a imata pre ciangai cu apa rece, spre a-i se sè parascesca tierr'a ce li-a datu lu in tempi de nevoia, si pamentulu de care asta-di sunt legati cu trupu si affletu, si prin acest'a sè confirme astiunile netemeinice alle pressei marea, dupa cari ciangaii din Romani'a si maltratati si impilati.

Pucina modestia si pudore, si mare osca de impertinentia potu avé acesti omni unguri, cari cauta impilarea si brutalitatea afara de limitele caricaturale de statu ungurescu; ei, gâdii libertati poporeloru nemagiare de sub a loru prematia, gâdii dreptulu si ai dreptat-

tii, ei cauta si affia impilarea acolo, unde nu essiste, si se facu a nu scí si a nu vedé, nemernicii de ei, ca impilarea este sora dulce cu ei; ea d'impreuna cu ei a plecatu din Asi'a si d'impreuna cu ei a descallecatu in acestu pamentu, unde de aproape una mia de anni grassedia si domnesce in modulu cellu mai arbitraru si mai sceleratu.

Fiindu verb'a tocmái de colonisti, li amintimu domniloru unguri numai casulu de la Tofaleu, care s'a intemplatu acum in er'a constitutionala si care s'a inscenatu din partea unui siefu de justitia magiara; li amintimu aci numai acestu casu, care a scandalisatu si revoltatu sentiulu umanu pana si allu unei mari parti d'intre unguri, si cu tote acestea ei asta-di nu numai ca nu sè ascundu de rusine in fundulu pamentulu, ci mai au obrazulu, d'a incriminá pre altii si d'a-i timbrá de impilatori si barbari. Ce ironia in neobrasnicia! Unu casu de assemene calibru, care nu-si affia parecchia in annalele nici unui poporu, este singuru de ajunsu spre a arretá si illustrá, ca pana la ce gradu s'a desvoltatu si cultivatu sentiulu de dreptate si umanitate allu unui poporu, care pretinde a occupá locu intre poporele civilisate alle Europei.

Faptele, domniloru, faptele vorbescu! Facia cu faptele implinite ori-ce promissiune incumetata se nimicesce si ori-ce cantecu de sirena amutiesce. Legile unguresci, vechi si noue, apoi justitia confusa si arbitraria de asta-di si pre orbu lu facu sè veda, ca mai bine este a fi ghiauru in tierr'a turcesca, decâtu colonistu in tierr'a unguresca; da, decâtu sè fii calicu, mai bine sè n'ai nimicu.

Mai bine aru face domnii unguri sè nu mai ascunda mti'a in sacu. ca-ce tota lumea scie, ba chiaru si unii d'intre dinsic, ca mai consciintiosi si mai sinceri, o spunu fara nici una reserva, ca nu impilarea si maltratatare pretinsa i indemna a se ingrigi de sortea fratiloru loru ciangai din Romani'a, ci demonulu eternu „memento mori“ i face a cautá noduri in papura, spre a-si mai immultí elementulu cu vre o câte-va mliiore; frica de perire i indemna pre domnii unguri sè faca pre tota d'f'u'a câte unu salto mortale; ei sciu ca sunt buruena essotica in acestu pamentu si se temu, ca seau voru perf' fara a li se mai scí de urma, seau se voru assimilá si amalgamisá asiè, incátu nici ei insi-si nu se voru mai cunosce, pentru aceea dlu Sztarmáry si-inchiaia lamentatiunile salle din nr. de la 15. Aug. a diuariului „Hon“ cu intrebarea „Mai creá-va ore Ddieu alti unguri daca vomu peri noi?“

Una scire electrica de la Bucuresci ni comunica, ca port'a otomana, in contiellegere cu celle-lalte poteri, nu permite Romani'e, ca si ea sè fia reprezentata in comissiunea ce s'a emissu spre a pregati planulu relativu la re-

gularea Dunarii la punctulu asiè numitu „Portile de ferru.“ Cu tote ca totu in acesta telegramma ni se spune si aceea, ca guvernulu romanu ar fi protestatu cont'a acestei dispusetiuni turcesci, noè inse, avendu in vedere ca guvernulu actualu din Bucuresci s'a arretatu servilu si umilu chiaru si in cestiuni de mai pucina importantia si nu asiè adencu taiatorie in drepturile de autonomia si suveranitate territoriala alle Romani'e, totu-si nu ni vine a crede, ca in acesta cestiune prea momentosa va sè aiba coragiulu si barbatia, d'a aperá cu demnitate interessele statulu romanu. In conferinti'a din Londonu de la 1871. s'a modificatu intre altele si acellu punctu allu tractatulu de Parisu, care se referesce la navigatiunea pre Dunare, si in locu de „staturi riverane“ s'a substituitu „poteri riverane.“ Daca acuma acesta modificatiune se esplica asiè, ca numai Turci'a si Ostrunguri'a sunt poteri riverane, atunci prin acest'a drepturile Romani'e si Serbiei se violedia in modulu cellu mai flagrantu; autonomi'a si independenti'a loru devinu illusorie, ca-ce in locu de staturi autonome se considera numai ca pasialicuri turcesci. — Pre d'ci nu venimulu a face attentu pre barbatii, caroru-a li jace la anima viitoriulu Romani'e, si a li dice „videant consules!“ pre atunci domnii din Viena si Pest'a, apoi dupa dinsic cei din Constantinopole, cugeta ca „de altminterlea autonomi'a si independenti'a statulu romanu trebeu nimicita.“

Oradea-Mare, 11. Aug. 1873

Dle Red.! Sub impressiunea tristei intemplari a adormirii preabunulu nostru Archiereu Iosifu Popu-Selagianu, intrevenita la 5. Augustu, veniu a vi comunicá unele detaliuri referitorie la acestu tristu evenimentu.

Retornandu Pr. S. Sa in Iun. 1870. de la Conciliulu Vaticanu, in carele addussesce cu sine si semnele morbulu periculosu, care lu-a dussu in momentu.

La inceputu observasse numai o slabitiune de ochi, carea inse neoi dupa cea mai accurata manuire n'a trecut, un'a diagnosa mai accurata a arretatu ca caus'a reulu jace in morbulu renunchiloru, pentru a carui vindecare i-s'a recummandatu apele minerali de la scaldele eppli d'in vecinetatea Oradii-M.

D'in acésta cauza, in toti annii, asià si estu-tempu a petrecutu in baile eppesci mai multe septemane, pana-ce in 24. Iuliu se-a re'torsu la Oradea definitivu pentru a se pregati la concursulu (primirea teologiloru si a seminaristiloru) scrisu in acestu annu pre 7. Augustu; spre ce scopu in 31. Iuliu a si tenuu unu consistoriu preliminaru.

In 2. Augustu d'int'odata i-a cadiutu reu, si sierbitoriulu seu lu-affá d'in intemplare in un'a d'intre orele pomeridiane zacandu josu intre mésa si scaune, unde cadiduse in urmarea slabitiunii ce pre nasce-tate lu-a cuprinsu. Dupa acestu casu repentinu ajutoriulu medicale fu indemana si patientulu care nu-si perdesse senturile au urmatu tote prescriptele. La 3 Aug. demineti'a incetandu-i parossismulu sentiá ussiorare, dar alta di (4. Aug.) la 3 ore postmerid. l'a cuprinsu de nou si cu mai mare veementia morbulu. De cátra sera, ordinariulu (medi-

culu Dr. Aug. Maioru) parendu-i-se dubia sortea Archiereulu nostru, convocá unu consiliu med. care prescriesce medicamentulu cellu de pre urma. In 5. Aug. demin. patientulu se affá agonisandu, la 7 ore i-se administrara sacramentulu penitentiei d'impreuna cu S. viatocu.

Intr'aceea i-s'au taiatu arteri'a, si numai decâtu administrandu-i-se sacramentulu maslului, la a cinca-ungere (cam la 8³/₄ óre) si-a datu suffetulu in manile Creatorului.

Asià s'a mutatu de la noi, angerulu paditoriu allu credintiosiloru concediuti pastoririi acestui esemplariu allu vertutiloru archierresci carele si in patulu doreriloru, si luptandu-se cu mortea, totu despre sortea si venitoriulu poporulu seu érá ingrigitu.

Dupa adormirea Episcopulu nostru diocesanu, la recercarea V. Capitulu a sositu in Curtea epple unu assessoru allu tribunalulu regescu ca sè assiste la obsigillarea odáiloru. In ante de obsigillare inse, se-a deschisu cass'a cu banii a repausatulu in carea afflandu-se testamentulu lui eppocalu, se-a lessu spre edificatiunea totororu adstantiloru.

In testamentu (scrisu cu man'a propria in 11. Iuniu a. c., carele Vi-lu voiu tramite in scurtu) adormitulu a datu expressiune doringintei salle, ca la actulu immormentarii sè ffe de facia Pr. SS. Loru, Parintele Metrop. si Episcopii suffr. a celloru doue diocese, (Logosiu, Ghierla) apoi despuscu corpulu seu sè-lu in balsamedie mediculu ordinariu Dr. Mayer.

Scotiendu-se din cassa banii necessari pentru spesele immormentarii, au urmatu obsigillarea, apoi siedinti'a capitularia in carea a) cei 4,000 fl. d'impreuna cu chei'a cassei se-a concediutu Dlu Canonicu Ioanu Corhanu insarcinatu cu arangierea immormentarii; b) testamentulu se-a concediutu DDloru Canonici Vasiliu Nistoru si Dr. Ioanu Szabó, ca sè-lu presentadie spre publicare, tribunalulu regescu; c) pentru immormentare se-a defiptu Sambet'a, 9. Augustu. Despre ce in acea-si di se-a telegrafatu Pr. SS. Loru Metropolitanulu si Episcopiloru sufragani.

Pr. SSa Par. Eppu, de ritulu lat. Stefanu Lipovniczky, a binevoitu a offeri reaidinti'a sa eppesca spre dispusetiunea Capiloru Provinciei nostre basericesci.

Antaiulu respunsu se primi de la Pr. SSa Par. eppu M. Pavelu, allu Ghierlei, ca va veni, precum si sosti in 8. Aug. — Assemene Pr. SSa Par. eppu I. Olteanu allu Logosiuulu respunde ca va veni, dar prin altu telegramu d'in 8. Aug. face cunoscutu, ca serios'a indispusetiune de carea suffere de câte-va dille l'a silitu a se intorce de la gar'a callii ferrate, rectius d'in coupeulu in care se si assediasses, dar se coborisse numai decâtu semtindu-se cuprinsu de dorerile morbulu. (Pr. SSa intr'o scrisore adresata Red. „Fed.“ dice „destulu de greu mi cade ca nu potui plini acestu actu de ultima pietate cátra fericitulu Archiereu, de la care si eu am primitu darulu episcopolei“, etc. Red.) — Pr. SSa Metropolitanulu primindu telegrammulu de la Oradea-M. numai in 8. Aug. ser'a, respunde ca i este impossibile a se infacisiá la 9. Aug. demineti'a.

Deci Pr. SSa Par. Episcopu Pavelu, in 9. Aug. assistatu de totu clerulu centralu si fiindu de facia unu publicu numerosu si mai multi Preoti d'in provincia, cari a venitu se deie mortulu sarutarea d'in urma: a arretatu Creatoriulu sierfa propitiatoria in repausulu marelui Archiereu.

La 9. óre apoi pornindu d'in baserica catedrala conductulu funebralu, cátra curtea eppesca, si luandu-se de acolo, langa ritulu

basericescu prescristu, ossamintele adormitului, se-au transferitu solemn in baseric'a Catedrala si dupa unu prohodu scurtu se asiediară spre eternu repausu, in cript'a contigua.

Dupa terminarea ritului funebralu, Clerulu diecesanu adunatu si mai multi mireni, a luat parte la prandiulu datu in sal'a consistoriala impartindu-se totu-o-data bani si pane intre seraci.

Era asta-di se tienu una siedintia capitularia, in carea D. Dr. Ioanu Szabó Canonicu fu alesu de Vicariu generalu Capitulariu, si Rev. D. Vasiliu Nistoru de economu dominalu. — Dupa o intemplantare trista că si acesta, nu ni remane alt'a de facutu, decâtu numai ca innaltandu-ni rogatiunile la ceriu, se imploramu de la datatoriulu a totu binele, unu demnu urmatoriu, acestui mare barbatu, carele si prin testamentulu seu, ce in scurtu lu-voiu comunică, si-a castigatu unu nume memoritoriu, si despre carele se pote dice cu totu dreptulu „lupta buna au luptatu, cursulu au plinitu, credinti'a a paditu“, — eră se se duca : ca se-si primesca cunun'a dreptatii, carea i va da lui Domnulu in diu'a aceea, dreptulu judecatoriu.“

Unu Gelitoriu.

Unu discursu allu lui Castelar.

In siedintia de la 30. Iuliu a cortesiloru ispanioli Castelar tienu unu discursu, care pentru cuprinsulu seu prea interessantu merita attentiuone deosebita. Discursulu acestu-a fu unu felu de aperare propria a lui Castelar contr'a obiectiuniloru ce i se fecera, că adecar fi datu man'a cu conservatorii; din caus'a pucinelu spatiu de care potemu se dispunemu, ne marginimu a-lu reproduce numai in es'ractu essentialu, precum urmedia :

„Si Dvostra, domniloru, nu observati fenomenulu, că republicanii progressisti, de cari ne tenemu si noi, au trecut numai ca nisce meteori pre orizontulu Europei? Ei guvernedia câte-va lune in Itali'a, o luna in Vienn'a, done lune ei diumetate in Francofurtu, abie unu annu in Franci'a, pucinu tempu in Ispani'a, si in fine pieru ca nisce cometi colorati cu sange, inse nu invinsi de inimicu, ci nimicitii prin pasiunile loru, prin ratecirile si necumpetarele loru, si mai inainte de tote prin revolutiunile loru urdite de ei insi-si contra loru.

O, domni deputati! Ce am voitu eu se evitu? Nimicu alt'a, de cătu ca Ispaniei nostre se nu i se intemple totu asié, ca si cellorulate natiuni. Pentru aceea am presuppusu si acceptatu de la partia republicană, că va nisuf a rivalisă cu partia guvernamentală in acelle vertuti, cari tocmai dau facultatea d'a domni, am acceptatu ca ea se se feresca de frie'a orba totu asié de tare, ca si de utopiele revolutionarie.

Noi, republicanii, suntemu mai multu profeti, decâtu politici; scimă se vorbimă multe si multu despre ideale dar pucinu despre esperientiele nostre; noi cuprindemu intregu vastulu ceriu allu cugetelor, inse cademu si ne pravalimă la primulu obstaculu ce intempinămă in calle. Asié mergu asta-di lucrurile in lume, si precum ni spune istoria, asié au mersu totu-de-un'a : inimicii partiteloru progressiste punu fundamentulu ideoloru progressiste, precum Paulu a fundatu crestinismulu si precum monarchistulu Washington a creatu republica Americi de nordu; si precum unu altu monarchistu, Rivadavia, a fundatu republicole din Americ'a de sudu. Asié se intemplă, că nici botezatoriulu in baserica, nici Rousseau in revolutiune, si nici altulu d'intre profeti nu potă realisă si intari reformele propagate de ellu. Asié se intemplă, că Moise condusse poporulu pana in pamentulu promisiunii, dar lui nu-i fu data nici baremu consolatiune, d'a fi ingropatu in acellu pamentu; asié se intemplă mai departe, că Columbu descoperi Americ'a fără se scie că ellu a descoperitu-o, si că se voru affli niscair aventurieri obscuro, cari voru da cuceririi salle numele de botezu. De aici vine, că apostolii si reprezentantii ideoloru mari nu potă realisă aceste idee, si nu este nici unu periodu in istoria, in care se le fi realisatu si intaritu ei insi-si (Applause.) Si eu? ce

am voitu eu? — Nimicu alt'a, dec numele Ispaniei se dau de golu si tiuna acea lege istorica. Am voitu tit'a republicană, carea eri eră asta-di se lucre politicesce; ca op de eri, se represente guvernulu de am voitu, ca viitoriulu se se form si ca republicanii se ieo natur'a b de statu si a partiteloru chimate guvernulu, fără ca prin acest'a se renuncio la ideele ce le-a professatu.

Ce spectacu tristu in Europa! Totu ce noi am aperatu, conservatorii au realisatu! Cine a sustienutu idea autonomiei nationale a ungoriloru? Kossuth! Si cine a realisatu-o? Conservativulu Deák! Cine s'a luptatu pentru stergerea sclaviei in Russi'a? Republicanulu Herzen! Si cine a realisat'o? Imperatorele Alossandru! Cine a fostu apostolulu unitatii Italiei? Mazzini! Si cine a realisatu-o? Conservativulu Cavour! Cine a sustienutu idea unitatii Germaniei? Republicanii din Francofurtu! Si cine a intrupatu-o? Cesaristiculu Bismarck! Cine a latitu idea republicană, carea in Franci'a a fostu de trei ori sugrumata? Prim'a republica francesă a fostu o fortuna, a dou'a unu visu, a trei-a nu este decâtu unu nume! Cine a resuscitatu in Franci'a idea republicei? Unu poetu mare, Victoru Hugo; unu oratoru mare! Iuliu Favre; apoi unu altu oratoru, totu asié de escallinte, Gambetta! Si cine a realisatu idea? Unu conservatoriu — Thiers, si a realisatu-o asié, încātu coalitiunea monarchista din adunarea de Versalli'a, seau ascutitulu sabiei presiedinteli-generalu de asta-di nu o va potă nici-candu nimici!

Si ce am voitu eu? Cui am dedicatu eu intreg'a mea vietia? Cugetulu la adventulu republicei, dorintiei d'a vedé republic'a realisata prin republicanii, adeca lumei intregu. Si ce cugetati Dvostra? Cugetati ore, că prin portarea voastră, prin cantonele vostre, prin revolutiunea voastră militara, prin acesta demagogia pretoriana fără nume si fără responsabilitate vati republic'a? (Applause prelur Aceste nebunie criminale, acesta sinucidere nu ni procura alt'a, d rirea si nestergibil'a profanare a (Applause repetite.)

Castelar reflectedia apoi nu oratori, cari au vorbitu inainte de si dupa aceea trece a biciuf pre cantonali, cari iau parte la revolutiune, si pre cari i accusa că n'au nici cea mai mica idea despre fintia unui federalismu sanetosu. Dupa acest'a continua astfelu :

Ce ati facutu voi, si ce amu facutu noi? Priviti la generalii vostri, cari au petatu cu sange istoria republicană, cari s'au reascutatu contr'a republicei, numai pentru că consciinti'a natiunii n'a voitu se recunosca, că ei sunt cei d'antăi republicanii (Applause fragorose.) Rios Rosas diése, că dupa pareerea sa restauratiunea carlista este imposibile, si camer'a a applaudatu la aceste cuvinte. Nici eu nu credu in restauratiune, si nici nu potă se crede. Este cu nepotintia, ca incuisitiunea se se redice a supra consciintiei, censur'a a supr'a cugetelor, tacerea a supra libertatii de vorbire din parlamentu, cnut'a a supra pressei libere, confiscatiunea a supra tierrei eliberate prin sangele parintiloru nostri, si trandavi'a monastirei a supr'a laborei. Nu! acest'a nu este cu potintia! Mai currendu Ispani'a se arunca in aduncimile marii, decâtu se primesca pre unu Don Carlos!

Oratorele provoca apoi camer'a a da mana de ajutoriu guvernului, si arretandu cătra bancele ministeriali dice : Este martiriu adevratu, ceea ce sufferu acesti barbati de pre acelle bance, cari li procura atât'a tortura. Si ce credeti Dvostra că dice poporulu ispaniolu despre o partita, carea vré se imbucațiesca si sfascie tierra' si poporulu, carea vré se nimicesca acea unitate, pre carea o potemu constată cu musculii si arteriele nostre si pre carea o sentimă din Asi'a pana in Americ'a; acea unitate, in a carei consciintia, inca strainetate fiindu, potemu dice cu aceea-si mandria „Eu sum ispaniolu“, cu care dicea odata fiii Romei „Civis Romanus sum!“

Eu vré se fiu ispaniolu si nimicu alt'a decâtu ispaniolu. Vră se vorbescu limb'a lui Cervante, se recitediu versurile lui Cal-

doron, vră ca fantasi'a mea se afla distractiune in productele Palettei unui Murillo si Velasquez, vră se tienu santa istoria lui Cid si pergamentele sentiului nobilu ispaniolu, vră se vedu că naielo acelloru Catalaniani, cari au invinsu orientulu, se conduc in emblem'a si insemnele patriei melle si in amorea acelloru andalusiani, cari au descoperitu apusulu. Vră se fiu fiulu acestui intregu pamentu, care se intinde de la Pirinei pana la marea gaditanica, acestui intregu pamentu, care este santitu prin lacrimile ce au costatu vietia mamei melle; a acestui pamentu santitu, pre care croismulu si martiriulu nemoritoriloru nostri stramosi l'a eliberatu din manile strainiloru. Intiilegeti, domniloru, odata pentru totu-de-un'a, că eu mi-iubescu patri'a cu essaltatiune! Sum fiu allu iubitei melle Ispanie inca mai nainte d'a fi allu libertatii, allu republicei seau democratiei (Applause sgomotose.)

Acellu deputatu, care rescola provinciele, care sfascia patri'a, care lasa se falfaie susu de catarculu naielorulu lui Don Juan d'Autria una flamura demna de despretiu, acellu deputatu dice, nu mai este patriotu inaintea mea. Eu nu vedu aici Ispani'a. Eu vedu Ispani'a in voluntariulu de Estella, care cu soci'a sa langa sine stete cu faci'a aprinsa d'asupr'a unei gramedi de pulvere de pusca de o suta centenari, acceptandu astfelu apropierea criminalistulu Carlos, spre a mori apoi ca unu bravu. Da, acest'a este patri'a lui Virinto, a lui Pelayo, Cid, a martirei Gerone, a republicaniloru de Saragoss'a! Votati acesta propunere (relativa la persecutarea judecatoresca a deputatiloru din cortesii, cari s'au pusu in fruntea insurectiunii) si veti votă pentru libertate, pentru patria, republica si mai nainte de tote pentru autoritatea si demnitatea voastră.

Scol'a de fetitie in Hatiegu.

La 20. Iuliu aflandu-me in oppidulu puru romanu Hatiegu, descalsecai la otelulu „Mielulu de auru“ unde si ospetariulu inca e romanu. — Aici audii că in diu'a susudissa se va tiene essamenulu la scol'a de fete, pre langa tote, că consululu oppidanu — dupa titlatur'a Hatieganiloru, — din caus'a colerei ce grassedia in Hatiegu si in totu tienutulu cu una furia rara, a fostu interdissu tienerea acellui essamenu sub pedepsa de 20 fl. v-a; si acest'a cu atātu mai tare, cu cătu că si tienerea prelegeriloru a fostu incetat inca de la erumperea colerei.

Eu că unulu, pre care forte me interessedia crescerea tenerimei proste totu si in speciala a fetitieloru, aduoundu-mi aminte de diss'a lui Rousseau, că : „Omenii totu-de-a-un'a voru fi aceea ce va placé femeiloru : de voiti ca ei se fia buni si virtuosii, invetiati pre femei ce este marirea si virtutea“, mi-propusei a cercetă acellu essamenu spre a vedé gradulu de desvoltare la care s'au aventatu fetitiele Hatieganiloru, spre a pipai că pana in cătu s'au petrunsu elle de marirea si virtutea nationala.

Dupa trei ore me dusei la localulu scollei, unde nu eră de cătu plebanulu r. catolicu si vr'o câte-va dame, er' fetitie vediu unu numeru frumosu ca la 30 intre cari, — dupa cum mi se spusu, — done din trei partii erau romane acceptai cu nerabdare inceperea essamenului, dar' spre cea mai mare mahuire a mea audii, că una fetitia romana cu numele Ciuciu rostese cuvintulu de deschidere nemtiesce, alt'a unguresce si a trei'a in limb'a francesă, er' essamenulu decurse totu unguresce si numai unguresce; — biatele fetitie romane, si-muscău limb'a foriandu-o a pronuncia la cuvinte ceci magiare spre gloriificarea stranepotiloru lui Arpadu si Atil'a.

Pe unu momentu nu sciam de me afiu in Hatiegu ori in Dobretinu, — dar' totu si fiindu securu că eu am mersu la Hatiegu, me intorsei cătra unu ascultatoriu romanu si-lu intrebai că fetitiele romane respunde voru ce-va romanesce? — Amortii candu mi se respunde, că nu sciu face nece cruce romanesce. — Atunci fora voia-mi esclama : O tempora! O mores!

Dupa unele observatiuni alle melle, se mai amestecă in discursu si una dama romana cu deslucirea, că : romanesce pe tota ditu'a audu fetitiele de la mamele loru, si voru scî si elle a vorbi romanesce atât'a cătu

mamele loru, — dar' unguresce nu audu, pentru aceea mai antăiu se invetie limb' carea nu o vorbescu mamele romane.

La aceste, fia-care minutu de intardiare in Hatiegu, mi-se paré cătu una scol'a aceea e scola privata catolica, si pri urmare romanele nu potă pretinde propozarea relegiunei dupa ritulu loru, cu etate mai pucinu in limb'a loru. — Auditi mani si se nu ve mirati! diurnalisti si publicisti se mai debacati asupr'a legoi de nationalitate si limba! candu vedeti că Hatiegu in midloculu Romaniei, si i presentia unui vicariu gr. catolicu si a unu protopopu gr. orientalu ni-se desnacionalise dia fessulu femeescu si i-se rapescu limb' si relegiunea prin unu singuru plebanu for poporu si fora influentia.

Sciu prea bine că pre capii baserices ai Romaniloru din Hatiegu nu prea mult i-voru alteră aceste renduri, si tocmai pentru aceea cutediu a atrage attentiuone mariteloru Ordinariate de ambe confesiunile pentru departarea reului, că-ci totu si : „e mai bir tardiu, de cătu nece una-data.“

Er' fratiloru cetatiani romani din Hatiegu li aducu aminte diss'a strabunulu Cicero, că : „E frumosu a scî limb'a altui-a, dar' a nu scî limb'a t'a e desonorea cea mai mare.“ Cumu? Unu oppidu romanescu că Hatiegu li? una intiellegentia asiă frumoasă! totu-si se nu se ingrivesca de una invetiata toressa romana? sub instruirea carei-a incepa fetitiele romane a cunosce că mamele loru candu le-au laganatu, n'au dissu către ele „halgas“ ci-au dissu „taci“; se incepa a nu-si mai tēmpi sentimintele supte de laptele mamei, prin invetiarea unoru lucruru cu totulu straine. Ce lipsa au fetitiele romane a scî cine a fostu Szt. István, Szt. László? Alt'a este chiamarea loru; elle torbie se invetie cine a fostu Lucretia, cine Virginia, cine Elen'a, mam'a lui Stefanu cellu mare, si ce disse acest'a candu fiulu ei Stefanu, ranitu fiindu in resboiulu cu Turcii, s'a reintorsu la castelu si a batutu la porta.

Unu calletoriu.

Zelau, in Aug. 1873.

Stimate Dle Redactoru! In correspondintia mea referitória — intre altele — a essamenulu scolariloru din comun'a Ortelea, amintissem, că assemenea bucuria — ca in numi'a comună, ne ascēpta in Aghiresiu. In acceptarea acest'a nu furemu insielati, cei ce in 22. Iuniu a. o. dupa mediadigrabramu in numeru frumosu din Zelau cătra Aghiresiu si apoi intraramu in scoll' infrumsetiata cu flamure nationale intru „vivat“—ele copiiloru si a intregi poporatiuni romane. E de insemnatu, că diumetatea comunei Aghiresiu o facu magiarulu Nu mi-e scopulu a descrie decurgerea essamenului si a vorbi despre capacitatea, diliginti'a pusa si activitatea invetiatoriloru din Aghiresiu, Ioanu Iarda, pentru aceea me restringu a aminti numai atât'a : că scol'a din Aghiresiu e in totu giurulu cunoscutu de scola de modelu si invetiatorulu ei, că unulu d'intre acei-a, cari au castigatu si voru castigă totu-dēun'a respectu numelu de „invetiatoriu romanu.“

Totu-si nu potă retacé duose lucruri, cari si estu-tempu ca si in annulu trecut au surprinsu forte placutu atât'a pre inspectorulu scolasticu tractualu, dlu protopopu Teodoru Popu, cătu si pre cei de facia, cari totu-de-un'a sunt multi; la essamenulu acestu-a se infacisidia adeca nu numai intielgentia romana din locu si giuru, ci si cea straină.

Aceste duose lucruri sunt :

1) Responsuriale exacte din fisica alla copiiloru si manuarea sigura prin dinsi a instrumintoloru fiscali donate prin guvernulu scolei aceste; 2) Dialogele frumose, ce le tienu copiii la totu essamenulu, si cari au scopulu : de a insufeti poporulu nostru pentru invetiamentu; de a-i da lui si copiiloru invetiature morale; in fine, de a scōte superstitiunea d'in sinulu poporulu. Aceste din urma le asculta poporulu cu atātu interessare, încātu alerga cu gramad'a si se imbulzescu in incaperile scolei.

Cu permissiunea Dvostru, stim. Dle Redactoru! Veniu acuma la propriulu scopu allu correspondintiei melle. Acestu-a este

de a face cunoscuti onoratiului publicu ce-toriu allu „Federatiunei“ pre acei domni si domne, cari sustienu ved'ia scolei din Aghiresiu nu numai cu spriginulu loru spiritalu, ci chiaru si cu sacrificiu materiale.

De multe ori este inase greu, ba — ca si in casulu acestu-a, — chiaru cu nepotintia a trage linia de demarcatiune intre cei ce spriginescu scol'a spiritualminte si cei ce o spriginescu matetalminte; mai alesu la noi, romanii, lucrulu sta cam asié: ca cei ce spriginescu spiritalminte cutare intreprindere natiunala, culturala sau besericesca, acei-a trebue se o spriginésca si sustiena si matetalminte.

Asié suntemu si cu scol'a din Aghiresiu. Totu cam lucra a o sprigenescu si matetalminte, cari luca pentru dinsa cu capacitatea, auctoritatea si influinti'a lor.

Me marginescu a aminti numai donatiunile facute in favorulu scolei si a scolariilor.

Prin intelliginti'a mai alesu romana, dar' si neromana, din giuru si din locu s'a facutu in annulu trecutulu unu fondu pentru premiarea scolariilor celloru mai buni.

Aci trebue se amintescu fact'a nobila si demna de imitatu prin multi de ai nostri, a domniloru magiari din comun'a Aghiresiu: Iosifu Balogh notariulu comunei, Samuilu Szakács proprietariu si a economului Balinth Kujfi.

Acesti domni, de si dinsa inca sustienu o scola magiara in communa si aveau totu mai pre tempulu acestu-a celle mai multe greseli spese cu edificarea localitati de scola, insuflati inase de caus'a inovatiunilor, vedindu progressulu frumosu produsu in scol'a romana prin neobosita activitate a parocului localu Alessandro Aciu si a nuntulu domnu inovatoriulu, s'au obligatu a dona in totu annulu: Iosifu Balogh pentru cellu mai bunu scolariu unu purcellu; Samuilu Szakács pentru cea mai buna si mai diligenta fetitia unu mielul, era Balinth Kujfi unu mie totu pentru scolari diligenti si cu portare buna.

Interesanta este lupt'a prunciloru pentru castigarea premiiloru si de admiratu demniulu de dreptate allu lor, de care conasi pronuncia sentinti'a chiaru si in contr'a loru insi-si. Despre acest'a scie domnulu inovatoriulu multe si interesante a enará.

In annulu acestu-a. Andreiu Puztai au castigatu purcellulu de unu annu — inase nu mai dupa o lupta crancena cu rivalulu seu sau Popu — era Mari'a Pausianu a castiatu mielulu; cei-lalti miei inca nu s'au impartitu. Au fostu inca premiati: Ioanu Popu unu taleru si Irin'a Nuna cu unu vestimentu donatu prin prestima'ta domna Maria Cosma, dem'a socia a zelosulu prototariu la tribunala Andreiu Cosma.

La premiarea celor-lalti scolari buni mai contribuitu:

domnulu advocatu Emericu Popu unu taleru si 1 fl. 50 cr., d. protopopu Teodoru Popu 1 fl., Teodoru Ortianu parochu in Ci-meni 1 fl. si altii, mai multu, seau mai pu-tu.

Multiamita si recunoscintia celloru, ce au si au facutu, ca diu'a essamenulu in scol'a din Aghiresiu se fia serbatoru pentru romanii de acolo si din giuru, ba se se in-tressedie chiaru si strainii de dinsa.

Gavr. Triffu,
prof. repr.

Unu casu si mai de condaminatu ca allu lui pop'a Cretiu!

Dle Red! In Nr. 35. dlu „Feder.“ a. c. tre varietati a-Ti aretatu On. publicu pre unu asié numitu „pop'a Cretiu“ ca pre o munu pentru repetitele apostasie — se di-muna asié; respective, a fostu gr. or. a pcutu la gr. cat. si apoi era s'a intorsu gr. or. si respectivii l'au primitu cu bra-sile deschise de si — cum spune „Feder.“ unu omu depravatu. ! De securu nu si publicatu acestu scandalu ca se aiba a-minii materia de a ne pretiu dupa atari pte, neci ca dora Vi placu certele pope-ri si frecarile confessionali, ci le publicati astea si le combatiu numai ca respecti-vo auctoritati se fia ce-va mai precaute si nu inasenedie chiaru elle câte unu scan-du in câtu ti-se redica perulu pre capu,

stricandu si ruinandu prin acelle caracte-rulu natiunei, pentru ca daca una confes-iune se demite la proselitismu in tote dil-olele, cea lalta inca nu pote sufferi prevari-catiunile cellei-a! ma am esperiatu de alta parte ca speciale „Feder.“ scarmena atari scandaluri asié dupa cumu merita! Ecce Dle Red. motivele pentru ce me adresezu era pentru nesce „popi creti“ in „Feder.“, ecce motivele pentru ca se mai cunosca publiculu si alti popi creti si pistriti, dar' se cunosca si pre acei-a cari li dau mesa si pane si inca panea din gur'a preutiloru fideli si demoi de onore!

Voiu inse, nu mai pre scurtu se Vi istorisescu unu astu felu de casu scanda-losu ca-ci pre cumu audu altii mai compe-tenti ca mene l'aru fi descrisu mai pre lar-gu in alte foie, ca-ci marturisescu ca e sur-prenditoriulu si fora parechia; eu mai multu voiescu se mi-dau una parere individuale la astu felu de abusuri, si speru ca daca nu toti, dar' cei mai multi voru fi de accordu cu mine!

Ecce scandalulu scandalurilor: In op-pidulu Cohalmu (in Tranni'a) de vr'o 16. anni de atunci, trecu preutul I. Popoviciu de la confes. gr. cat. la carea sierbi, ca co-operatoriu vr'o 20. anni langa betranulu seu tata, la cea gr. or. firesce totu pentru Co-halmu, unde neci basereca, neci scola, neci casa parochiale nu era, ci vr'o 7 Familie la cari mai trasse si ellu câte-va, si ast'a a facutu numai din cauza ca a vediatu ca dora ca gr. cat. nu i-ar' succede a-si preu-tesa o fet'a ca o margaia fiindu ca i sta unu nepotu allu seu in calle; dupa ce trecu avea lipsa si de unu petitoriu gr. or., inse nu era de câtu unu finu de ai sei studente gr. cat. cu numele Spornicu, care inca trecuse la gr. or. si aci ajunse dascalu pre sate, si marita margel'a dupa acestu-a, ajunse ore-cum si clericu la Sabinu, inse pana ce de-curse tote acestea graduri, se mai sculara si alti aspiranti, deci partide si frecari pana ce in fine o parte din poporulu gr. or. mai na-turu s'a invoitu a cere unu preutu mai ca-pace aci intr'unu orasiu, — si nu unu oio-rocariu, cu 1 Cl. gim. ca Spornicu, — fi-resce Consist. gr. or. li dede unu parocu ce aci ca in centrulu protopopulu se porte si officulu de protopopu, inse totu-si ca be-tranulu Popoviciu se nu remana nemanga-iatu dupa ce densulu chiaru pentru aceea trecuse la gr. or. ca se-si facea fet'a preu-tesa, si dupa ce restaura aci o parochia gr. or. si sierbi vr'o 16. anni totu in cas'a lui mai fora simbria, ba mai facu si unu clopotu, mai cersindu si nescari carti etc. asié Consist. gr. or. din acestea considera-riuni lu-fece pre genere-siu Spornicu capel-lanu langa paroculu si protopopulu; inse poporeni ce nu lu-poteau sufferi, fiindu unu omu prea minunatu de gura, asié i spuse, totu ca si mai inainte, ca nu ne trebuiesci, du-te unde-i vrel' de alta parte pucin'a lui partida vedindu atatea incurcature inca era se treca la gr. cat., asié desperatii preuti Popoviciu si genere-siu Spornicu tienura consiliu bellicu de desperatiune si amari-tiune din care resulta, ca ei se se reintorca era-si la besereca gr. cat. ca-ci sciau ca gr. cat. n'au „statutu organicu“ ci „statutu ca-tolicu“! Si ca de alta parte paroculu gr. cat. actuales are omeni cari currendu lu-tra-gu pre sania din postulu lui si asié voru triumfa; sa ducu pre la Vicariulu din Fa-garasiu, acestu-a li promite si recomanda, ei inca promitu multu pentru unire si sciu eu ce voru fi mai promissu si facutu? . . . Scriu si se ducu prin Blasiu unde sunt pri-miti ca fiii cei rateciti cu inelu de auru si cu vitiellu grassu junghiatu; si dupa ce ei promisera, ca multe capete voru intorce cu ei la S. Unire apoi pretinera ca si ei se nu fia tramissi in alta parochia ci se remana totu in Cohalmu langa cellu alaltu parocu ca-ci ei nu mai cu asta conditiune trecu ca se nu-si paroscesca mosior'a ce au! Blasiu lu primese pre Spornicu cu conditiunea pusa de ellu si fora neci o judecata seriosa l'in-desa intr'o basereca cu actualulu parocu I. Popescu. Pre candu terguia inse Spornicu eu Consist. din Blasiu, Consist. din Sabinu audiendu de tergu suspinde pre ambii preuti pentru atatea traseri si destreceri, inse nu le pasa de suspendere ca-ci Spor. avea pa-rol'a Consist. din B., deci se dussera din casa in casa la partisani, chiamandu-i se se

insinueze se treca dupa ei, si au trecut cu totulu numai 27 barbati neamuri de a lor. Paroculu Popescu nu se invoa ca preste ellu se mai indese unu preutu dupa ce neci ellu nu pote trai de la celle summa summarum 50 famelio gr. cat. ne fiindu neci portiune can. neci altu ce-va etc. etc.; deci protestu cu poporeni sei, ba se oppuse in tota for-ma acestui passu neconstitutiunele si anti-canonicu, inse i-se affla leaculu, lu-suspinsu indata pana va tinde drept'a rivalulu seu S.! Asié dar' acestu scandalu e mai mare ca allu lui „pop'a Cretiu“ cu atata ca daca acellu-a a trecut si destrecutu cellu pucin'u i s'a datu o parochia vacanta unde se nu mai amaresca pre nimenea fora dora pre poporu numai, era in casulu presente e scan-dulu preste scandalu, abususulu, absurditatea e induita, intreita, pentru ca: a) Primira nesce individi cari pana aci, decandu tre-cussa la gr. or. — dupa marturisirea popo-rulu din Cohalmu — au facutu celle mai mari stricatiuni baser. gr. cat.; pentru ca: b) daca i-a primitu, a indesatu pre Spornicu preste unu preutu ce de vr'o 10 anni ser-visse cu onore, zelu si demnitata si carele singuru a traitu forte reu in aceea seracia de parochia; pentru ca: c) pre acestu preutu acum'a de 4. lune de dille l'a suspinsu pen-tru ca nu a voitu se primese langa sine pre unu ratecitu cu 27 oi totu ratecite si cari dinpreuna cu ticalosii loru de pastori odata sunt aci odate din colo, si acum'a pu-cinele picature ce le avea cu epatrafirulu si cu cari si-sustienea copilasii i le dede nou-lui ospe Spornicu! — Scandalulu s'a infrum-setetiatu si cu intrevinerea gendarmiloru cari venira si deschisera cu forti'a besereca incuata de poporeni gr. cat. si pre acesti-a i dussera de alungulu orasiulu in arestu mirandu-se strainii si ridiendu de acestea tecalosie romanesci si Spornicu tienu litur-gia intre baionetele gendarmiloru! Iudece acuma cu sange rece opiniunea publica!
(Finea varm.)

VARIETATI.

(Necrologu) Nicolau Marinovicu, in numele seu si a fiuru Joane, Nico-lau, Dimitriu, Eugeniu si a ficeloru Carolin'a marit. Orbonasiu, Mari'a maritata Schwarz, a nepotiloru, Olg'a, Carolu, Gizela, a fratiloru Georgiu, Joane Bardosi cu consortile Con-stantinu Bardosi, a sororii Mari'a Bardosi, a gineriloru Michailu Orbonasiu si Carolu Schwarz precumu si a celorlalti consangeni; cu anima franta de dorere, anuncia: cumca credintios'a socia, bun'a mama resp. sora socra *Marta Marinovicu nascuta Bardosi* a adormitu in Domnulu la 3 Augustu 1873. in etate de 57 ani, dupa casatoria essom-plara de 39 ani. Fia-i tierin'a usiora si me-mori'a binecventata!

(Necrologu.) Juliu Bardosi, inspectoriu regescu de scola, in numele seu si allu sociei salls Irin'a, nascuta Nistoru, allu sororii salls Elen'a, maritata dupa Nestoriu Ganea, perceptoriu municipale in Nasaudu si allu filoru acestor'a Ioanu si Sofi'a, allu matusiei salls Sofi'a, maritata Zilinsky, si allu celloru-lalti consangeni, cu anima cuprinsa de cellu mai profundu doliu annuncia trist'a scire despre mortea multu iubitei salls mama, respective socre, bune etc. **An'a Sabo din Lugosiu**, veduva dupa **Demetriu Bardosi**, comerciantu in Reginiu sassescu, nascuta la annulu 1812, veduvita la 1860, carea grabindu de la Sa-biliu la Reginu intru ajutorulu morbosei salls fice Elen'a, in 9 l. c. cadu victim'a infricosiatei epidemie ce se numesce cholera. — Fia-i terrin'a usiora.

(Imeneu) D. Nicolau Nilvanu ad- vocatu in Sioncut'a au incredintiatu pre Do-mnisor'a Clara Marcu, cunun'a miriloru s'a serbata in Coltirea, la 11 Aug. c. Ddiu se binecventu uniunea lor!

(Tesaurulu lui Priamus re- gelo Troiei) despre a carei risipire a scrisu Homeru in Iliad'a sa, s'ar fi aflatu. „Augs. Allg. Ztg“ aduce o correspondintia datata din Troia, 17. Iuliu, a. c., in care se dice, ca Dr. Heinrich Schliermann, ar-cheologulu, scrutandu ruinele orasiulu Troia, ar fi aflatu o caldare de arama, carea ar cuprinde in sine acestu vechiu tesauru.

(Totu diurnalulu „Augsb. A.

Ztg“) scrie despre politic'a orientala a mo-narchiei Austro-Ungare urmator'ele: Mini-strulu de esterne actuale i se recomanda urmarea politicei traditionale a principeli Metternich. Noi inse intrebamu, ca poli-tic'a hyperconservativa a lui Metternich potutu-a ore impeda macaru scelle fapte implinite, cari de la inceputulu secului pre-sinte in coce s'a effectuitu in giurulu im-periulu austriacu? Greci'a, Romani'a si Sarbi'a si-au eluptatu autonomi'a lor, in contra tuturoru machinatiuniloru cabinetulu austriacu. Asié dara aceta politica nu pote areta nici unu resultat; ma ni-au casiu-natu cea mai mare dauna, instrainandu po-porele orientale de noi, si arruicandu-le in braciule Rusiei. Recomanda mai de parte contelui Andrassy, ca se assecudie influin-tia Austriei in Orientu pre calle pacinca. Articululu si-lu finesce astfel: Nu potemu conta la recunoscinti'a eterna si serviciile poporeloru crestine din Orientu, nici ca elle voru se abdica pentru totu-de-un'a la planu-rile lor pentru venitoriu. Inse unu adeve-ratu barbatu de stat se multumesce cu as-securarea unu resultat, ce-lu pretindu in-teresele imperiulu, de si numai pre unu timpulu ore-care, daca prin acest'a nu se pe-riclitedia interesse mai inalte. — Va se dica nemtii voiescu a imbeta lumea cu apa rece, numai ca se li succeda a intra in Orientulu Europei cu cillile ferrate. Ei nu mai voiescu a-si tramite coloniele teutone in Americ'a, ca in trecutulu, ei voiescu a le asiedia pre langa sine, coplesindu pre ce-lelalte popore. Numai catu nici alti omeni nu se potu prinde de corne, daca nemtiulu are atat'a minte.

(Diariulu russescu „Golos“) scriindu despre cris'a financiale si „troscu-lu“ din Austri'a, dice intre altele: Nu e mai mare absurditate, decatu unitatea Aus-triei. Acestu imperiu avu lipsa pentru con-solidare de seclii intregi; inse indata ce s'a constituitu, unitatea a si incetatu. Unguriu desbinara in doue porfirulu Absburgicu. Ce-chiu voiescu partea lor, polonii asemenea. Nemtii austriaci arunca priviri fratiesci a-supra Germaniei prussificate. Poporele din Istri'a si Tirolu sunt magnetisate de Itali'a, o mare parte din Galiti'a voiesce unitatea cu Russi'a. Vistieri'a statulu e gola. Guvernulu n'are ce ambli dupa imprumuturi, ca-ci cre-ditul a incetatu cu totulu; pretiulu notoloru de stat a cadutu. Poporele Austriei serace-scu, si numai judanii sunt, cari se imboga-tiescu. Cu unu cuventu, e mare progressulu, ce-lu face animalulu cellu cu doue stoma-churi mistuitorie, ce se numesce Austri'a. — Cetitori nostri sciu si simtiescu, ca aprecia-rile acestu diurnal strainu sunt adeverate.

(Lud. Mocsary) in polemic'a s'a contra fusionistulu Csernatony caracterise-dia de minune situatiunea, candu dice, ca: Tierr'a e ruinata intru atat'a, in catu daca ar veni Ddiei din Olimpu ca se ocupe fo-tourile ministeriali, nici acesti-a n'aru fi in stare a o salva. — Csernatony sustiene ne-cessitatea fusiunei partidei stance cu cea drepta din consideratiunea, ca unu guvernulu nou, in care ar avé se intre si barbati op-positionali (Ghycozy, Tis'a) ar poté guverná si administrá mai bine. — Mocsary inse i raspunde, ca atunci ar primi si oppositi-unea asupra sa responsabilitatea pentru reulu ce. bantue tierr'a, si nu i-ar remané in celle din urma nici macaru — onorea.

(Diverse d'in cottulu Uni- adorei.) Dupa informatiunile primite d'in cottulu Uniadorei, cholera o grassatu — de la erumperea ei — pana la 1-a augustu a. c. in 95 comune, bolnovindu-se preste totu 3069 insi, d'intre cari au moritu 1174, s'au inasnetosiatu 1081 si 1814 se afla si acum'a sub ingrigire medicale. In mai multe comune acestu flagellu a grassatu cu vehi-mintia atatu de mare, in catu a curatitu aproape a trei-a parte d'intre locuitori. Catu despre starea cholerei in oppidulu Dev'a — precum ni-se relateza — acolo a cam ince-tatu si se mai ivescu numai ici-colé câte unu casu sporadicu, asié in catu dupa una ploia buna ar fi sperantia d'a inceta cu to-tulu nu numai in oppidulu Dev'a, ci si in totu cottulu. E curiosu ca, dupa spusele mediciloru, pucin'u sunt, cari trecundu pre-ste cholera, se nu fi capetatu langorea (tifu) — de unde unii voru a deduce, ca cholera si-culega victimele numai d'in sinulu popo-

rului muncitoriu, care de câți-va ani incoace — 3—4 ani nefructiferi — se nutrește foarte reu — ceea ce înseamnă nu e asié, de-oră-ce, diu, au moritu de cholera și d'între nadragari, cari, nu se pote negá, au traituși traiescu mai bine decâtu poporul, și mai alessu în oppidulu vecinu Orestia, moru — după cum suntemu informati — mai numai d'în class'a nadragariloru. — Relativu la secerisii, ni se comunica, că acestu-a a reessitu, preste totu, slabu; graulu e palitu éra secar'a séca, asié în cătu césa d'în urma d'în 7. mesure ardelenesci de sementia abié au datu 12—14. mesure. Cucurudiulu inca e slabu și nu se pote sperá neci unu culesu bogatu, ba e temere că bietulu țieranu nu va avé ce culege la toamna, pentru că neploandu d'în 28 juniu, de secet'a și arsi't'a ceea mare (28—31. R.) au suferituru tare tota vegetatiunea, și în specia cucurudiulu, care a piticitu cu totulu și n'a legatu inca — neci acum'a — dar nece nu mai e sperantia d'a legá, pentru că s'a uscatu cu totulu, în tocmái cá si candu s'ar fi versatu apa ferbint'e la radecin'a lui. Viniele s'aru arretá frumose, și daca ar ploá s'ar poté sperá unu culesu bunu și bogatu.

D'în Bihari'a ni-se scrie că mortalitatea au fostu mare acolo și diecimá mai alessu între maghiari și a nume în comunitatile cu poporatiune mestecata, romanii au fostu aproape feriti de acestu flagellu, precandu maghiarii cadeau cu gramad'a victima colerei. Grassatu-au inse destullu de tare și între romani pre a locuri-a, asiá de es. în comunit. Dusiesci cu poporatiune abié de 5—600 sufflete, în cursu de 5 septemane au moritu 70. de acesta bola, — de unde appriatu se vede că în unele locuri au luat dimensiuni infricosiate. De si coler'a estensivu grassedia pre unu mare territoriu, au perditu totu-si d'în intensitate si este sperare cá, recorindu-se atmosfer'a și innaintandu tempulu spre toamna, va incetá ca epidemia.

De la Sabisiu (în Transilv.) ni-se scrie „prim'a victima la noi în dillele aceste fu unu suabu d'în suburbie, — frie'a și groz'a de colera este aici atâtu de mare, cătu neci Cresii Sabisiului (țigani corturari) neci chiaru la mandatulu funogiului (bidigania politiale-sasesca) n'a vrutu s'entre la suabulu mortu de colera, ci au luat-o la fuga.“

Asemené ni se împartiescescu cu dat'a de la 8 Aug., că în oppidulu Hatiegu, care abié numera 1700 locuitori, de vre-o cincii dille incoace coler'a rapescé d'între dinsi 5—10 sufflete pre fia-care di. Pana acum au caditu 60 victime, totu poporeni din classea de josu.

Spre a ilustra frie'a de colera împartiesim aci urmatori'a anecdota orientale forte caracteristica.

Unu bietu musulmanu mergeá pedestru la Mecca (sant'a cetate a Mohamedaniloru și cuibu perenuale allu colerei) de odata se ivescé innainte-i unu marsiavu betranu ro-gandu-lu ca s'elu iee în spate și s'elu duca în cetate, că-ce după ce ocolisse lumea, este forte ostenitu de calle. Musulm. Cine escitu care veni d'în asiá lunga calletoria? Betranulu: eu sunt „coler'a!“ Musulm. trasari de groza si nu vre ca s'elu duca. — Col. de nu me iei, te ieau eu și te ducu — în cea lume. — Mus. Me invoiiescu, dar s'ibi mila de omeni, s'nu iei multe victime. Incepura a se tergul si coler'a se invol în fine a nu luá decâtu numai 80 de omeni. — Musulm. intrá în urma în cetate, unde omenii incepura a mori cu sutele, apoi cu mile. După câte-va septemane Musulm. essindu d'în cetate intempiná pre marsia-vulu betranu si incepú a-i face aspre infruntári, namindu-lu perjuru si minci-nosu. — Coler'a: te asigurú că mi-am tienutu cuventulu si n'am luat decâtu numai 80 de insi. — Musulm. Dar sutele si mile? — Coler'a: Cei lalti au moritu de frica!“

Francia. Precum se scie, adunarea nationala de Versall'i'a s'a prorogatu si astfelu din sinulu acestei corporatiuni de-o-cam-data nu potemu avé nimicu

de împartiescu, avemu inse d'a inregistra unu actu ce s'a severitu dillele aceste între unii pretendenti la tronulu francesu. Orleanistii si legitimistii, adeca contii de Parisu si contele Chambord s'au impacatu, s'au fusionatu. Orleanistii, line'a cea mai tinera, au renunciatu în favorulu cont. Chambord la tote pretensiunile ce le au la tronulu francesu; adeca lini'a mai tinera s'a suppusu cellei mai betrane cu conditiunea, ca după moartea c. Chambord, care n'are princi, s'ajuga ea pre tronulu francesu. Va s'edica, ei se impartu pre pella manzului si manzulu este inca în pantecele mamei salle; dar cu tote aceste ei credú, că prin unirea toturoru membriloru „vechiei dinastie“, Messia este pus în peciore, salvarea natiunii francese de nefast'a republica are s'urmedie în cur-rendu.

Daca restauratiunea ar depinde numai de la invoiela acestoru principi fara tierra, atunci ea s'ar poté considerá ca facta complimita; inse de la impacatiunea loru, severista la Frohsdorf, si pana la restauratiunea regatului în Franci'a este inca una distantia, pre care nu credemu ca domni pretendenti s'eba tempu si dille de ajunsu spre a o poté perurge. Spre acest'a se recere ce-va mai multu de cătu una comedia de fusiune. Franci'a republicana în absolut'a sa maioritate inca va avé s'eece la vorba.

Si intradeveru, se recere mai multu ca unu optimismu nemarginitu pentru ca cine-va s' se amagesca asié de usioru si asié de dulce în privinti'a poterii republicaniloru si a dispusatiunii poporului francesu. În natiunea francesa se sustienú si traiescu doue reminiscentie, a caroru influentia si potere este decisiva, si acestea sunt: Reminiscenti'a triumfulorú marei revolutiuni, care si affla intruparea lorú în republica, si — pre langa tote evenimentele tragice din tempulu ultimú — suveniru impetivulu, care asta-di se manifesta în buna-starea materiala, carea nu affla parechia la alte popore. Si apoi cătu de palite, cătu de nimernice sunt, facia cu aceste, reminiscentiele orleaniste si legitimiste! Si chiaru person'a cont. Chambord; cine d'între poporulu francesu o cunosce? cui are s'impuna? Armat'a, carea în prim'a linia trebuie luata în consideratiune, asta-di pare a nu avé alte simpatie, decâtu parte pentru bonapartismu, parte pentru republica. Credu ore acesti fusionisti, că republicanii de o parte, si bonapartistii de alt'a, voru privi cu manile în sinu la restauratiunea legitimistiloru? Nu este ore mai multu siguru, că acesti-a voru provocá tote elementele la lupta pre vietia seau morte? Fusiunea în teoria pote s'promitti munti de aurú, inse în prassa nu insemmedia alt'a, decâtu inaugurarea erei revolutiuniloru fara capetu, de-orace ideea în adeveru conservativa se pote affla numai si numai în principiulu republicanu.

Ispani'a. În nefericit'a peninsula iberica lucrurile inca totu mergu anapod'a si pre dosu. Insurrectiunea, ce e dreptu, este aproape suprimata, cellu pucinu intratát'a, încatu acum nu se mai porta frica, ca ea se va mai poté estinde în mesura asié mare, precum s'a fostu estinsu înainte de caderea Sevilliei, că-ce generalulu Pavi'a, după ocuparea Sevilliei, în scurtu tempu a suppusu Valencia, Cartagen'a, Murci'a, Malag'a, Cadix si acum se affla pre calle cãtra Granad'a si Despennaperros. Comitulu insurgentiloru din Granad'a si-au offeritu de mai multe ori suppuerea, inse conditiunile puse, nu se potú acceptá. Guvernulu de Madridu nu pote s'entre în negociatiuni cu nisce omeni, cari au storsu de pre poporu vre-o siesse millione (unii d'între cetatiienii mai avuti au trebuitu s'platesca 10—30,000

Duros), si cari vreu acum s'escape de ori-ce responsabilitate pentru acesti bani. Generalulu Pavi'a inse nu va avé multu de lucru nici în Granad'a.

Contreras, vediendu-se alungatu din cuiburile salle, se retrasse la padure si după aceea cu vre-o 2000 insurgenti si doue tunuri luá callea cãtra Madridu spre a-si încercá ultim'a data noroculu; inse unu corpu de 1000 soldati ai guvernului luá suprinse în mediuloculu cãllii si acum este în periclu d'a cadé prinsu în manile guvernului de Madridu.

Inse precandu în Franci'a pretendenti la tron se fusiunea unii cu altii si astfelu pre calle pacinica facu pregatiri spre a ajunge în fine la coron'a domnitoria, pre atunci pretendentulu la tronulu ispaniolu, Don Carlos, lucra intru ajungerea scopului seu cu totulu pre alta corda. Ellu si-a îngagiatu pre toti parasitii si aventurierii si cu ajutorulu acestoru-a a întreprinsu resbellu contr'a guvernului republicanu; a ocupatu mai multe provincie, inse cu tote aceste Madridulu este inca departe de nasulu seu si indata ce insurrectiunea din provinciele meridionali va fi suprimata Don Carlos inca va avé s' semta, că dieu, în Ispani'a ori si ce alt'a s'ar poté intempla, numai restauratiunea carlista nu. Acest'a ni-o spusé francu si categoricu Castelar în discursulu seu memorabilu, pre care lu publicamú mai susu.

De la Barcelon'a se annuncia, că commandantele carlistu Miret a provocatu pre voluntarii republicanii din Olosa s' predé armele; acesti-a inse au respunsu, că mai bine voru perfi pana la unulu, de cătu s' se supuna unoru mercenari si aventurieri fara nici unu capetieu. Carlistii au de cugetu, ca în tieniturile ocupate de ei s' inroledie pre toti acei tineri, cari sunt conscrissi spre acestu scopu din partea guvernului de Madridu. Mulito, asemené commandante carlistu, organizadia acum unu corpu de carlisti în padurile de la Toledo, spre care scopu, se dice că ar fi primitu de la Madridu 250 pusce, sistemulu lui Remingtonu.

Turci'a. După ce siaculu Persiei s'a saturatu si de comediele din Viena, în 8 l. c. s'a reintorsu spre Itali'a, de unde apoi va trece preste Constantinopole cãtra casa. Sultanulu pana acum nu este inca resolutu, că cu ce onoruri s' primesca pre siacu, de-orace ellu, sultanulu, inca si acum se tiene de protectoru spiritalulu allu Persiei, si asié siaculu n'ar fi deplinu suveranu, ci numai unu felu de vasalv allu seu. Cu tote aceste inse între altele sultanulu are de cugetu s' ordonodie 500,000 soldati a supr'a caroru-a siaculu s' se delectedia si s' vedia cătu de mare este poterea „umbrei lui Ddiu pre pamentu.“ — Persii din Constantinopole inca pregatescu mari ovatiuni pentru suveranulu loru. — Alta scire de la Constantinopole ni comunica, că sultanulu a destinatú 10 millione florini pentru 50 tunuri Krupp.

Annunciu.

Predandu-mi-se de cãtra post'a din Dev'a multe pachete rupte si întredeschise si din unulu de acestea lipsindu cu totulu 50 fl. v. a. si epistol'a, — rogu pre toti acei domni ce-mi tramittu bani prin posta, s'nu mi-i tramitta în pachetu, ci prin avise postale, adeca predati deschisi postei; astfelu speru că nu se voru poté instrainá banii din pachete.

Dev'a, în 6 augustu n 1873.

Constantia de Dunca Schiau.

Publicatiune

de

Concursu pentru o carte de cetire romana.

• Consiliulu judetianu allu judetului Iassi, votandu unu premiu de 2500 lei noi (doue mii cincii sute) pentru o carte de cetire ce se va gasi mai buna pentru usulu scoleloru primarie rurale, subsemnatulu prefectu allu judetului Iassi, publica urmatoriulu programmu, după care acea carte trebuie elaborata:

I. Cartea s' se fia destinata pentru copii, cari scia a ceti, prin urmare s' nu cuprinda abecedariu.

II. Ortografia s' se fia fonetica, precum este: d. e. în noua metoda de scriere si cetire a Dloru Creanga, Grigorescu si Raceanu sau în „Convorbirile Literarie“, cu observarea, că este de doritu ca u scurtu s' lipsesca cu totulu.

III. Cellu multu o cola de tipariu s' se fia scrissa în caractere cirlice, parte vechi, parte noue.

IV. Cartea s' se cuprinda: Poesii, Proverbie, Povesti, Parabole mai alesu din biblia, descrieri geografice cu deosebire alle tierrei, descrieri cosmografice si meteorologice, descrieri din natur'a neorganica, descrieri de plante si animale, descrieri relative la economi'a casnica si rurala, la industria si comertu, bucãti din Istori'a Patriei, o bucata de cetire cu notiuni elementarie despre comuna, districtu si statu.

Tote aceste materie voru trebui alese asfelu, în cătu s' se fia potrivite cu intelligerea copiiloru si s' li infacisiedie modeluri de limba si de stilu simplu si correctu.

V. Cartea s' se cuprinda între 15 si 20 cole tiparite.

Personele cari aru dori s' se presinte la concursu, voru trebui s' tramitte manuscriptele Dloru în terminu de unu annu de dille, cu incepere de la St. Georgiu 1873. — Manuscriptele voru fi sigilate si adresate comitetului permanentu, avendu atãtu pre plicu, cătu si pre manuscriptu unu semnu visibilu cunoscutu numai autorului.

Premiulu susu mentionatu se va eliberá de indata autorului cartii ce se va gasi mai buna.

Dreptulu de proprietate remane autorului, cu acest'a, ca din antã'a editiune ce se va tipari cu spesele judetului s' se traga acestu din urma chetuielile de tipariu.

Decisiunea comisiunii ce va fi insarcinata cu examinarea acestui opu, se va publicá prin unulu din jurnalele celle mai respandite. Prefectur'a judetului Iassi.

Insciintiare.

Insiciera eleviloru la preparandi'a de statu din Sigetulu Marmatiei pre annulu scol. 1873, se va tiené din 25. pana 30. septemvre a. c. Se primesce fiacare scolaru sanetosu, care a trecut preste allu 15 annu allu etatii, si care possede din studiulu limbai materne, calculatu, istoria si geografia cellu pucinu atãta cunoscutia, cáta se propune în 4. clase gimnasiale, reale ori civile.

Doritorii de a intrá se indetorescu a produce testimoniú — netimbratu — de la vre o scola publica, sau a se suppuce unu esamenu de primire.

Etatea se va legitimá prin estrassu matriculariu, éra sanetatea prin attestatu medicalu.

Viptu comunu nu essista, dar în loculu acestuia prin consiliulu diriginte s'a statoritú pentru 20 elevi câte 12 fl.

„ 20 „ „ 14 „
„ 20 „ „ 16 fl. pre luna stipendiu de statu.

Elevii doritorii de a primi stipendiu se iudatorescu a tramite attestate de paupertate.

Supplecele în modulu arretatu instruite s' se grabesca a le adressá cellu multu pana în 15. sept. a. c. la subscripsulu.

Sigetulu Marmatiei în 3. Aug. 1873.

Franciscu Koos,
Directore interim.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet., edit. si red. respundiet.